

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

TURISTIK MAHSULOTLAR DIVERSIFIKATSIYASI VA SOHAGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISH MEXANIZMLARI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA MILLIY AMALIYOT

Ismoilov Bekzod Muxidinovich
Oriental universiteti magstranti
Bezodismoilov1983@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada global integratsiya sharoitida turizm bozorining transformatsiyasi, xususan, turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish zarurati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda investitsiya muammolarining innovatsion jarayonlar bilan uzviy bog‘liqligi, turizmning “katta ochiq tizim” sifatidagi xususiyatlari hamda mintaqaviy rivojlanishga ta’siri tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekistonda yangi turizm turlarini rivojlantirish va sohaga investitsiya kiritishning samarali mexanizmlari, jumladan, klaster yondashuvi va davlat-xususiy sheriklik modellari bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Diversifikatsiya, investitsion iqlim, turistik mahsulot, innovatsion investitsiya, mintaqaviy iqtisodiyot, turizm klasteri, barqaror rivojlanish, muqobil turizm.

KIRISH

Hozirgi kunda dunyo turizm sanoati xalqaro xizmatlar savdosida eng dinamik rivojlanayotgan sohalardan biri bo‘lib, u nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki aholining hayot sifatini yaxshilash omili sifatida ham e’tirof etilmoqda. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, so‘nggi 20 yil ichida xorijiy sayyohlar oqimining yillik o‘sishi 5,1% ni tashkil etdi. Biroq, raqamlar ortidagi sifat o‘zgarishlariga e’tibor

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

qaratish muhimdir. Global - globalizatsiya va integratsiya kontekstida jahon turizmining an'anaviy modellari (faqat tarixiy obidalar yoki plyaj turizmi) o'z o'rnini yangi tendensiyalarga bo'shatib bermoqda. Bular: turizm mahsulotining diversifikatsiyasi, yangi turistik manzillarni izlash, sayohatlarning o'rtacha davomiyligining qisqarishi va muqobil turar joy hamda transport vositalarini tanlashdir.

O'zbekiston uchun ushbu tendensiyalar ikki tomonlama ahamiyat kasb etadi: bir tomondan, mamlakatning boy tarixiy merosidan foydalanish, ikkinchi tomondan, zamonaviy sayyohning o'zgargan talablariga moslashuvchi yangi turistik mahsulotlarni yaratish. Buning uchun esa an'anaviy moliyalashtirish usullaridan tashqari, innovatsion investitsiya mexanizmlarini joriy etish talab etiladi.

Turizm bozorini diversifikatsiyalash va investitsion jozibadorlikning tarkibiy tahlili: Turizm bozorining zamonaviy arxitekturasi shuni ko'rsatmoqdaki, an'anaviy "tarixiy obidalar namoyishi" modeli o'zining iqtisodiy rentabellik cho'qqisiga yetib bo'ldi. Endilikda o'sish sur'atlarini saqlab qolish uchun bozorga "diversifikatsiya" va "investitsion innovatsiya" orqali yangitdan jonlantirishni talab etiladi. Quyida ushbu jarayonlarning chuqur tahlili keltirilgan. Turistik mahsulotning "Hayot sikli" va Diversifikatsiya zarurati. Har qanday iqtisodiy mahsulot kabi, turistik yo'nalishlar (destinatsiyalar) ham o'zining hayot sikliga ega (Butler modeli: kashfiyot → jalb qilish → rivojlanish → mustahkamlanish → turg'unlik). Bizning tahlillarimiz shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning klassik shaharlari (Samarqand, Buxoro, Xiva) ayni paytda "rivojlanish" va "mustahkamlanish" bosqichida turibdi. Agar "diversifikatsiya" (xilma-xillashtirish) amalga oshirilmasa, keyingi bosqich "turg'unlik" (stagnatsiya) bo'lishi xavfi mavjud.

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Diversifikatsiyaning iqtisodiy tahlili:

- Xatarlarni taqsimlash (Risk Hedging): Agar mamlakat faqat tashqi turizmga (xorijiy sayyohlarga) tayansa, pandemiya yoki geosiyosiy inqiroz paytida soha butkul to‘xtab qoladi. Ichki turizm, ekoturizm va tibbiyot turizmini rivojlantirish - bu investitsion portfelni xilma-xillashtirish demakdir.

- Mavsumiylikni tekislash: O‘zbekistonda turizm asosan bahor va kuz oylariga to‘g‘ri keladi. Diversifikatsiya, masalan, “qishki turizm” (Amirsoy misolida) yoki yopiq binolarda o‘tadigan “MICE (konferensiya) turizmi” orqali “o‘lik mavsum”dagi (Dead season) yo‘qotishlarni qoplash imkonini beradi.

Investitsion muhit va “Kutilish effekti” tahlili: Maqolada ta’kidlanganidek, investitsiya muammolari innovatsiya muammolariga yaqin turadi. Turizm infratuzilmasiga kiritiladigan investitsiyalarning o‘ziga xos xususiyati shundaki, ular uzoq muddatli qoplash davriga (Payback period) ega.

Investitsion tahlil: Investorlar uchun turizm sohasida “J-egri chizig‘I” (J-curve effect) qonuniyati ishlaydi. Ya’ni, dastlabki bosqichda katta xarajatlar va daromadning pasayishi kuzatiladi, faqat ma’lum vaqt o‘tgach keskin o‘shish boshlanadi.

Muammo: Mahalliy investorlar ko‘pincha tez daromad olishga (savdo, qurilish) o‘rganib qolgan. Turizm kabi “uzoq” pullar talab qiladigan soha uchun ularda sabr va strategik ishonch yetishmaydi.

Yechim mexanizmi: Davlat bu yerda “Kafolatlovchi” va “Birinchi qadam tashlovchi” rolini o‘ynashi kerak. Infratuzilmani (yo‘l, elektr, suv) davlat o‘z bo‘yniga olsagina, xususiy sektor mehmonxona yoki ko‘ngilochar maskan qurishga jur‘at etadi.

Innovatsiya - investitsiya jozibadorligini oshiruvchi omil sifatida.

Nima uchun investor an’anaviy mehmonxonadan ko‘ra, innovatsion turizm loyihasiga pul tikishi kerak? Tahlillar quyidagi sabablarni ko‘rsatadi:

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

1. Marjinal daromadning yuqoriligi: Oddiy ekskursiya xizmatida raqobat kuchli va narxlar past. Ammo innovatsion xizmatlarda (masalan, cho‘lda yulduzlarni kuzatish uchun astronomik tur yoki VR-sayyohlik) raqobat yo‘q va xizmat narxi (marginallik) yuqori bo‘ladi.

2. Yangi bozor segmentlari: Innovatsiyalar “Blue Ocean” (Moyiy ummon) strategiyasini yaratadi. Masalan, “Nomad turizmi” (raqamli ko‘chmanchilar uchun uzoq muddatli yashash va ishlash sharoitini yaratish) O‘zbekiston uchun butunlay yangi va to‘lov qobiliyati yuqori bo‘lgan segmentdir.

Klaster yondashuvi va Sinergetik samara.

Investitsiyalarni jalb etishning eng samarali mexanizmi - bu turistik klasterlardir. Jumladan, tarqoq turizm obyektlari (alohida mehmonxona, alohida muzey) investor uchun jozibador emas, chunki turistni ushlab qolish qiyin.

Sinergetik tahlil: Klasterda turli sohalar (transport, ovqatlanish, hunarmandchilik, bank) bir hududda jamlanadi. Natijada “1+1=3 effekti” (sinergiya) hosil bo‘ladi.

Iqtisodiy mexanizm: Klaster ichida turistning sarf-xarajati ortadi, lekin xizmat ko‘rsatuvchilarning xarajati (logistika, marketing) kamayadi.

Investitsion jozibadorlik: Investor klasterga kirganda, u tayyor mijozlar oqimiga ega bo‘lishini biladi. Bu esa investitsiya riskini keskin kamaytiradi.

Mintaqaviy nomutanosiblik va uni bartaraf etish.

Hozirgi kunda O‘zbekistonda investitsiyalarning asosiy qismi Toshkent shahri, Samarqand, Buxoro va Toshkent viloyatiga to‘g‘ri kelmoqda. Bu esa mintaqaviy nomutanosiblikni keltirib chiqarmoqda.

Innovatsion yondashuv shuni talab qiladiki, chekka hududlarning “kamchiligi”ni “yutuq”qa aylantirish kerak.

Tahlil: Sanoat rivojlanmagan, infratuzilmasi past hududlar (masalan, Surxondaryo tog‘lari yoki Qoraqalpog‘iston cho‘llari) aynan “Ekoturizm” va “Ekstremal turizm” uchun ideal platformadir. Bu yerga besh yulduzli

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

mehmonxona emas, balki “glamping” (shinam chodirlar) va “off-road” transportlari uchun investitsiya kiritish maqsadga muvofiq. Bu kam xarajat bilan yuqori daromad olish imkonini beradi.

Sohaga investitsiyalarni jalb etish bo‘yicha amaliy takliflar va mexanizmlar: Tadqiqotimizni o‘rganish va tahlil qilish asosida O‘zbekiston turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish va mahsulotlarni diversifikatsiyalash bo‘yicha quyidagi mexanizmlar taklif etiladi:

1. Turistik Klasterlar tizimini takomillashtirish: Hududlarda tarqoq xizmatlarni (mehmonxona, transport, gid, hunarmandchilik, ovqatlanish) yagona klasterga birlashtirish. Investor uchun alohida obyektga emas, balki tayyor infratuzilmaga ega klasterga sarmoya kiritish jozibadorroqdir.

Bizning taklifimiz, har bir viloyatda o‘ziga xos “Turizm erkin iqtisodiy zonalarini”ni tashkil etish va u yerda investorlarga “0” stavkali soliq rejimini joriy qilish.

2. Davlat-Xususiy Sheriklik (DXSh) modellarini kengaytirish: Investitsiya xavfini kamaytirish uchun yirik loyihalarni (masalan, tog‘-chang‘i kurortlari, tematik parklar) davlat va xususiy investor hamkorligida amalga oshirish. Davlat yer va kommunikatsiyani ta‘minlaydi, xususiy sektor esa boshqaruv va servisni yo‘lga qo‘yadi.

3. Kraudfanding (Crowdfunding) va Tokenizatsiya: Kichik turistik loyihalar (masalan, qadimiy karvonsaroyini restavratsiya qilib, butik-otelga aylantirish) uchun aholi va chet el fuqarolaridan kichik miqdordagi sarmoyalarni onlayn platformalar orqali jalb qilish. Evaziga investorlarga kelajakda shu mehmonxonada bepul yashash yoki foydadan ulush berish (tokenlar orqali).

4. Yashil investitsiyalarni rag‘batlantirish: Ekologik toza texnologiyalarga asoslangan turistik obyektlarga imtiyozli kreditlar ajratish. Xalqaro moliya

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

institutlari (Jahon banki, OTB) grantlarini aynan ekoturizm loyihalariga yo‘naltirish.

5. Marketing va Brending investitsiyasi: Investitsiyani nafaqat binoga, balki “O‘zbekiston - xavfsiz va rang-barang turizm mamlakati” brendini yaratishga yo‘naltirish. Buning uchun global media platformalarida (BBC, CNN, ijtimoiy tarmoqlar) targetlangan reklamani kuchaytirish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy katta ochiq turizm tizimini shakllantirish jarayonida eng zarur element - bu tizimda tub o‘zgarishlarga olib keladigan innovatsiyalar va ularni qo‘llab-quvvatlovchi investitsiyalardir.

O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish faqatgina tarixiy shaharlar bilan cheklanib qolmasligi kerak. Turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, yangi “magnit” markazlarni yaratish va investitsion jozibadorlikni oshirish orqali mamlakat iqtisodiyotida turizmning ulushini keskin oshirish mumkin.

Investitsiya - bu shunchaki pul emas, bu kelajakka bo‘lgan ishonchdir. Turizm sohasidagi innovatsion tendensiyaning kuchayishi bilan innovatsion rivojlanish xususiyatlarini o‘rganish va amaliyotga tatbiq etish ustuvor vazifaga aylanmog‘i lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Porter, Michael E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. - New York: Free Press, 1980. - 396 p.
2. Schumpeter, Joseph A.. “The Theory of Economic Development”. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934. - 255 p.
3. United Nations World Tourism Organization. “Tourism Highlights 2024”. - Madrid, 2024. - 24 p.

Global Conference on Medical and Health Sciences

Hosted Online from Madrid, Spain

Date: 14th March, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
4. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. Turizm sohasiga oid tahliliy ma’lumotlar. - Toshkent, 2024.
  5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston Respublikasining turizm salohiyatini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmon // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi (lex.uz). - Toshkent.